

no que pertot serien vessants o terres fluixes, relliscoses o esllavissables, que en tots aquests NLL es va traduir el substantiu àrabí pel català, i que es diria *al-ğubail al-bâtl* canviat en Tossal d'Albalde, *Costera 'lbalde, al-ğâr al-bâtl* → *Cova Albalde*. En el te. d'Alfàs hi ha un grup de cases (« un barriet») que m'anomenaren «el de Balde» (xxxv, 8.26), però com que això no és un NP conegut, potser és retoc de *barri 'lbalde* < àr. *barri 'lbâtl* (àr. *barri* 'afores').

Baldellou, V. Valldellou

BALDESCA, Santa ~

Nom de diversos pilarets col·locats sota l'advocació d'aquesta santa a la vall de la Noguera Ribagorçana. Com que es tracta d'un nom poc conegut, hem cregut adient fer algunes indagacions,¹ malgrat que es tracti més d'una qüestió d'antroponímia que de toponímia. Hi ha un pilaret entre Soliva i el Corral de Pericó, a la serra de la Gastona, un altre entre Sopeira i Areny (cap a Puipaderm), un tercer a Monessa, sobre un turó des d'on es feia la benedicció del terme. Per fi el trobem també als Masos de Tamúrcia. A Berganui hem anotat *Ca de Baldesca*, com a nom de casa i ens consta que un senyora d'allà es deia així no fa gaires anys.

També al Sobrarbe degué estendre's la devoció per aquesta santa: prop de Samitier hi té encara dedicada una ermita. A mossèn Francisco Castellón, que va ser rector de Monessa i s'ocupa actualment de l'Arxiu Capitular de Lleida, hem d'agrair les dades següents: Santa Baldesca fou una santa de l'orde de Sant Joan de l'Hospital de Jerusalem. Hom la representa amb uns carrols de raïm a les mans i se la considera protectora de les vinyes. Va néixer al nord d'Itàlia² i té un altar dedicat a l'església del monestir santjoanista de Sixena, a la província aragonesa d'Ossa. Agustín Ubieta, en un treball dedicat a aquest monestir, afirma: «En medio del claustro, aparte de sendas capillas en dos ángulos, se abría la capilla de santa Waldesca, con interesante retablo pictórico del siglo XVI, de autor desconocido y hoy perdido» (*El monasterio dúplice de Sigena*, Cuadernos Altoaragoneses, Huesca, 1986).

També en l'onomàstica italiana existeixen noms que recorden el de la nostra santa, com el dels *Baldeschi Ubaldi*, nom d'una prestigiosa família de Perugia que va donar homes il·lustres en època medieval.

ETIM. Probablement d'un NP germànic. A primera vista, l'element *-esca* podria induir-nos a pensar en un nom pre-romà (cf. *Top. Hesp.* II, 272). Però els noms de sants són romans o bé germànics, mai pre-romans. El sufix català *-esca* (*cavalleresca, catalanesca, curialesca*) tampoc sembla adequat per a explicar aquest element, per tal com es troba en adjectius. És ben cert que els adjectius poden substantivar-se i convertir-se en noms propis, però **baldesca* no és cap adjectiu català conegut. En l'adjectiu *cavalleresc* el su-

fix s'aplica a una base catalana ben coneguda, però quina base podria ser *bald*? Millor serà abandonar les vies que ens duguin cap a etimologies catalanes o bé pre-romanes i cercar en altres terrenys, el llatí i el germànic. No conté noms en *Vald-* o *Bald-* l'obra de Schulze *Zu der Geschichte lateinischen Eigennamen*. Per tant, podem descartar l'origen llatí.

Després d'excloure les altres possibilitats, hem de pensar en el germànic. L'arrel, almenys, té tot l'aspecte de ser-ho. L'element *BALD-* és molt productiu en noms femenins i està ben representat en l'*Altdeutsches Namenbuch* de Förstemann (70 noms): *Baldegildis* (col. 238), *Baldegardis* (col. 238), *Balduiz* (col. 242), *Baldisma* (col. 237), tots ells documentats en el segle VIII.

Els documents ribagorçans contenen bastants NPP amb *Bald-* inicial. De l'índex de noms que Corral dona en la seva edició del cartoral d'Alaó obtenim les següents dades: *Baldamor* (72), *Balde* (200), *Baldergato* (195), *Baldericus* (103), *Balderodi* (105), *Baldirirus* (73), *Baldumares* (133, 217) (Corral, *El cartulario de Alaón*, p. 306). És clar que també *WALD-* (o *VALD-*) és element freqüentíssim en germànic (96 noms en Förstemann). I potser ser millor partir d'aquest element (Ubieta escriu *Waldesca*).

Pel que fa al sufix, Förstemann en cita 21 casos amb noms masculins: *Walabisc*, *Wenidisc*, *Vinidisco* (col. 1302). Com a mostra de l'aplicació del sufix a noms femenins dona *Vinidisca* i *Leudiska* (col. 1302), documentats tots dos al segle VIII. Förstemann és conscient que potser el sufix *-sc* sigui d'origen no germànic i aclareix: «Ja es mag sich hier ein undeutsches suffix hinzugefunden haben, über das ligurische *-aska* s. Bezzenberg. *Btr.* IX, 105» (col. 1302). Però que era un sufix pangermànic, no hi ha dubte; i entre nosaltres ho proven els exemples anteriors. No cal tenir escrúpol a postular una forma germànica **BALDISCA* o **WALDISCA* com a probable origen del nom de la santa dels pilarets ribagorçans. X. T.

¹ Hem d'agrair diverses informacions a les següents persones: Sr. Antoni Rourera Farré (casa Miranda, Areny), mossèn Lluís Rourera Farré (Areny), Sra. Delfina Tremosa (casa Corví de Soliveta), mossèn Joaquim Iglésies (Bonansa), mossèn Francisco Castellón (arxiver de la catedral de Lleida).

² Mossèn Castellón no va poder precisar amb seguretat la ciutat on va néixer aquesta santa; ens digué que potser era Verona.

BALDOMAR

Poble de la Noguera agr. a Artesa de Segre. Pron. *baldomá* a Artesa i a la Sentiu (1920); igual ho vaig sentir a Artesa i al poble mateix (1956).

DOC. ANT. 1295: *Baldomar*, doc. de Camarasa (CCandi, *Mi. Hi Cat.* II, 169); devia venir d'aquest poble un *Petro de Ballomar* que veig en un doc. de 1204, dels d'Ovarra, publicats per MDuque (163.3). Consta que «*Baldemar*» tenia 16 focs segons el cens